

บทที่ 2

แนวความคิด ทฤษฎี และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในงานวิจัยนี้ทำการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการ การผลิต ผลิตภัณฑ์นมไม้ กรณีศึกษา ผลิตภัณฑ์นมไม้ ของชุมชนซอยโรงน้ำแข็ง เขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับองค์ความรู้ที่ใช้ในการผลิตผลิตภัณฑ์นมไม้ กระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์นมไม้ และวิธีการถ่ายทอดความรู้ที่ใช้ในการผลิตผลิตภัณฑ์นมไม้ เพื่อจะนำมาใช้เป็นแนวทางในการทำธุรกิจชุมชนอันเป็นเศรษฐกิจรากหญ้าของประเทศเพื่อสร้างความแข็งแกร่งให้เศรษฐกิจของประเทศไทยทั้งแนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

แนวความคิดเกี่ยวกับองค์ความรู้ที่ใช้ในการผลิตผลิตภัณฑ์นมไม้

ความรู้ที่นายกอก ทองมูล ประธานกลุ่มผลิตภัณฑ์นมไม้มีอยู่นั้นเป็นความรู้ที่เกิดจากการมีประสบการณ์เกี่ยวกับงานช่างไม้อันเป็นพื้นความรู้เดิมที่ได้นำมาใช้ในการผลิตผลิตภัณฑ์นมไม้ หรืออาจจะเรียกได้ว่าเป็น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งสามารถสร้างผลงาน ให้เป็นที่ประทับใจกับผู้ที่พบเห็นและยังก่อให้เกิดเป็นรายได้อีกด้วย

ศิวฤทธิ์ พงศกรรังศิลป์ (2544 : 56) กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง การใช้ความรู้ความสามารถที่มีอยู่ในตัวของบุคคล และได้มีการสร้างสรรค์ผลงานให้มีคุณค่า เพื่อเป็นผลงานที่สามารถช่วยในการพัฒนาการดำรงชีวิตของคนในท้องถิ่นให้มีคุณภาพที่ดีขึ้น

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเสริมสร้างความสำเร็จของชุมชนมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร (2548) ในการให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการพัฒนาชุมชนของตนนั้น เป็นหลักการพัฒนาชุมชน ที่ต้องอาศัยหลักการ 5 ร่วม คือ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ ร่วมรับประโยชน์ และร่วมประเมินผล ในการที่จะสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมนั้นจะนำไปสู่ความยั่งยืนของการพัฒนาชุมชน แต่มักจะพบปัญหาคือ หน่วยงานที่ทำหน้าที่ส่งเสริมหรือพัฒนานั้น ขาดเครื่องมือ วิธีการ และทักษะ ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ คือ หลักการของการจัดกระบวนการเรียนแบบมีส่วนร่วม รวมถึง การเรียนรู้ด้วยการกระทำ (Action Learning) คือ การเรียนรู้ควบคู่กับการลงมือกระทำไปพร้อมๆ กันเพราะว่าวัฒนธรรมการเรียนรู้ของชาวบ้านในชุมชนมักจะเป็นการเรียนรู้ในวิถีการดำรงชีวิตจริงทดลองทำไปพร้อมๆ กับการเรียนรู้ไปด้วยดังนั้นการออกแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้จะต้องมีความหลากหลาย ซึ่งอาจจะต้องมีทั้งทางด้านการศึกษา การฝึกปฏิบัติงาน การทดลองทำจริง และการสรุปบทเรียนร่วมกันในกลุ่มผู้เรียน

แนวความคิดเกี่ยวกับกระบวนการ การผลิต

ประพันธ์ เศวตนันท์ และไพศาล เล็กอุทัย (2548) กล่าวถึง การผลิต หมายถึง การสร้างผลงานที่ดีมีคุณภาพ จากการที่นำปัจจัยการผลิตชนิดต่าง ๆ นั้นผ่านกระบวนการผลิตตามขั้นตอนการผลิตขึ้นมาใหม่ เพื่อก่อให้เกิดสินค้าหรือบริการที่จะสนองตอบตามความต้องการของผู้บริโภค ในกระบวนการผลิตต้องอาศัยปัจจัยที่ใช้ในการผลิตรวมถึงขั้นตอนต่าง ๆ เพื่อที่จะให้ได้สินค้าหรือบริการตามที่ลูกค้าต้องการ

จิตติมา ไชยกุล (2548 : 9) กล่าวถึง กระบวนการผลิต หมายถึง กิจกรรมการแปรรูป และเพิ่มมูลค่าที่ตอบสนองความต้องการให้แก่ลูกค้าและปัจจัยนำเข้าเพื่อผลิตเป็นสินค้าหรือบริการที่พร้อมต่อการส่งมอบให้แก่ลูกค้า ในกิจกรรมแต่ละประเภทนั้นมีกระบวนการผลิตของในขั้นตอนของรายละเอียดต่าง ๆ แตกต่างกันนั้น กระบวนการต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของแต่ละกิจกรรมต้องดำเนินการตามแผนที่ได้วางไว้

วิชัย แหวนเพชร (2543 : 7 - 8) กล่าวถึง การผลิต หมายถึง กระบวนการขั้นตอนที่ทำการแปรสภาพปัจจัยการผลิตแล้วได้ผลผลิตออกมาอาจเป็นในรูปของสินค้าหรือบริการต่าง ๆ ส่วนกระบวนการผลิตในระบบการผลิตถือว่าเป็นการแปรรูปหรือกระบวนการผลิตเป็นส่วนหนึ่งของระบบที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นส่วนที่จะแปรรูปปัจจัยการผลิต (Input) ให้เป็นสินค้าสำเร็จรูปหรือถึงสำเร็จรูป (Output) ในกระบวนการผลิตนั้นจำเป็นต้องดำเนินการดังนี้

1. วิธีการ (Method) ในกระบวนการผลิตนั้นจำเป็นต้องมีวิธีการ ทั้งเทคนิควิธีที่ทำการผลิต ขั้นตอนการผลิตเพื่อให้การผลิตนั้นประหยัดทั้งเวลาและปัจจัยการผลิต วิธีการนี้จะเน้นทางด้านของเทคนิค (Technique) เป็นสำคัญ

2. การจัดการ (Management) หมายถึง การจัดการบริหารปัจจัยที่ใช้การผลิตเพื่อให้ผ่านกระบวนการ การผลิตตามวิธีการผลิตอย่างมีระบบ ระบบการผลิตนั้น ในปัจจุบันถือว่ามีความสำคัญมาก กระบวนการต่าง ๆ ผลผลิตออกมาจะดีมีคุณค่า กำไรหรือขาดทุนนั้นขึ้นอยู่กับ การวางแผนการจัดการผลิตที่ส่งผลต่อผลการผลิตมากที่สุด

เป็รื่อง กิจรัตน์กร (2543 : 148) กล่าวถึง กระบวนการผลิต หมายถึง กรรมวิธีในการนำปัจจัยนำเข้าแปลงสภาพตามขั้นตอนการผลิตเพื่อให้กลายเป็นสินค้าหรือบริการตามที่ลูกค้าหรือผู้บริโภคต้องการ ตามขั้นตอนที่วางแผนการผลิตไว้แล้ว

ชุมพล ศฤงคารศิริ (2537 : 5) การผลิต หมายถึง กระบวนการสร้างสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้เกิดขึ้นมาจากการใช้ทรัพยากรหรือปัจจัยการผลิตที่มีอยู่และการดำเนินการผลิตซึ่งจะต้องเป็นไปตามลำดับขั้นตอนที่ได้วางแผนไว้แล้วโดยการนำวัตถุดิบหรือปัจจัยการผลิตที่มีอยู่นำมาแปลงสภาพให้เป็นผลผลิตให้อยู่ในรูปของสินค้าหรือบริการตามที่ลูกค้าต้องการประกอบด้วย

ส่วนสำคัญ 3 ส่วนคือ ปัจจัยการผลิต (Input) กระบวนการแปลงสภาพ (Conversion Process) และผลผลิต (Output) ที่อาจเป็นสินค้าหรือบริการ

ดังนั้นกระบวนการผลิต หมายถึง กรรมวิธีในการแปรรูปวัตถุดิบ หรือปัจจัยการผลิตที่ทำตามลำดับขั้นตอนของกระบวนการผลิตที่ได้กำหนดไว้ เพื่อที่จะได้ผลงานที่มีคุณภาพสำหรับสนองตอบความต้องการของลูกค้าหรือผู้บริโภคและผลผลิตที่ได้อาจจะออกมาในรูปของสินค้าหรือบริการตามที่ลูกค้าหรือผู้บริโภคมักมีความต้องการ

แนวความคิดเกี่ยวกับวิธีการถ่ายทอดความรู้

อบเชย แก้วสุข (2543) ได้กล่าวไว้ว่า การถ่ายทอดความรู้ที่เป็นในรูปแบบของภูมิปัญญาชาวบ้านคือ การบอกกล่าววิชาความรู้ให้ผู้เรียนเข้าใจและสามารถนำไปปฏิบัติได้ ที่มักจะทำการถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เรียนหรือกลุ่มเป้าหมายไปโดยอัตโนมัตินั้นก็ไม่ได้เรียนวิชาการสอนจากสถาบันใดๆ แต่จะใช้สามัญสำนึกของตนเอง หรือการเรียนการสอนที่เกิดจากการลอกเลียนแบบและจดจำสืบต่อกันมา สามารถทำการถ่ายทอดความรู้ได้ดังนี้

1. ใช้วิธีสาธิต คือ เป็นการทำให้ดูเป็นตัวอย่างแล้วอธิบายทุกขั้นตอน เพื่อที่จะให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ และผู้เรียนสามารถนำไปปฏิบัติตามได้จริง

2. ใช้วิธีปฏิบัติจริง คือ การรับฟังคำบรรยาย อธิบาย สาธิต ที่ผู้เรียนต้องสามารถนำไปปฏิบัติตามได้จริง และจะต้องนำไปปฏิบัติซ้ำๆ เพื่อให้เกิดความชำนาญในสิ่งที่ได้เรียนรู้มา เพราะผลงานที่ได้รับการถ่ายทอดความรู้นั้นจะต้องนำมาใช้ในการดำรงชีวิตได้และจะต้องเป็นผลงานที่เกิดขึ้นจริงที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเสริมสร้างเข้มแข็งของชุมชนมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร (2548) กล่าวถึง การจัดการความรู้แบบชาวบ้าน หมายถึง ความรู้ที่ชาวบ้านสร้างขึ้นมาจากประสบการณ์ของตนเอง อันเป็นความรู้ความสามารถเฉพาะตัวบุคคลต้องอาศัยความเข้าใจและทักษะที่ชาวบ้านเข้าใจได้และสามารถถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจของตนเองไปสู่ผู้อื่นได้ด้วยวิธีการสื่อสารและความเข้าใจของตนเอง สำหรับที่จะใช้การเรียนรู้อบรมปฏิบัติจริงเป็นวิถีแห่งการเรียนรู้ของคนในชุมชน ที่เกิดจากการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงที่ตนได้ ทดลองทำจริงและได้มีวัฒนธรรม หรือกรรมวิธีการถ่ายทอดความรู้จากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง ซึ่งก็เป็นไปตามความรู้ความชำนาญของแต่ละบุคคล

ดังนั้นวิธีการถ่ายทอดความรู้ หมายถึง การบอกกล่าววิชาความรู้ที่ตนมีอยู่ในตัวเองให้กับผู้เรียน ซึ่งผู้ถ่ายทอดไม่ได้เรียนวิชาการสอนแต่อย่างใด หากแต่เป็นการถ่ายทอดความรู้ที่ตนมีความคิดความเข้าใจที่ตนเองได้เรียนรู้มาแล้วทำการถ่ายทอดให้กับผู้เรียนตามกรรมวิธีการทำงานที่ตนได้เรียนรู้ด้วยตัวเอง ซึ่งอาจจะต้องทำการถ่ายทอดโดยการแสดงให้เห็นตัวอย่างไป

พร้อมๆกับ การอธิบายขั้นตอนต่างๆ ในการทำงาน แล้วจึงให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติตามที่ผู้สอนได้ทำการสอนไป หรือผู้เรียนฟังการบรรยายรายละเอียดต่างๆ ทั้งหมดให้เกิดความเข้าใจก่อนที่จะลงมือปฏิบัติทำจริงๆ ตามที่ผู้สอนได้บรรยายให้ฟัง

แนวความคิดเกี่ยวกับธุรกิจชุมชน

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ (2542 : 21) กล่าวถึงธุรกิจชุมชนว่า เป็นกิจกรรมในการพัฒนาชุมชนที่มีหลากหลายกรรมวิธีในการดำเนินการและภายหลังภาวะวิกฤติเศรษฐกิจของประเทศ กิจกรรมนี้ก็ได้กลายเป็นความหวังในการฟื้นฟูเศรษฐกิจทั้งนักวิชาการและองค์กรพัฒนาเอกชนก็มีความคาดหวังที่จะให้ธุรกิจชุมชนเป็นตัวนำ ในการทำให้ชุมชนเข้มแข็งขึ้น และเป็นการฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศในอนาคต โดยการปรับเปลี่ยนการตั้งดูตราขายได้ จากภาคเมืองคืนสู่ชนบท และช่วยป้องกันต่อรองมิให้เกิดการแลกเปลี่ยนที่ไม่เป็นธรรมอีกด้วย

โครงการศึกษาเพื่อส่งเสริมกิจกรรมนอกภาคเกษตร (2541) กล่าวถึง ธุรกิจชุมชนว่าเป็นการรวมตัวกันของคนในชุมชนที่ต้องการทำธุรกิจร่วมกันในชุมชนซึ่งมีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนโดยคนในชุมชนมีส่วนร่วมกำหนดทิศทางและการบริหารจัดการกันเอง รวมทั้งการนำทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ในการผลิตและการรวมกลุ่มกันเองของคนในชุมชนที่รวมตัวกันทำกิจกรรมร่วมกันนั้นต้องคำนึงถึงความเหมาะสมต่อสภาพแวดล้อมทางสังคมและเศรษฐกิจในชุมชนที่ดำเนินอยู่ด้วย

ศูนย์วิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร (ศวพก.) ธุรกิจชุมชน เป็นการร่วมมือกันเพื่อดำเนินการทางธุรกิจของคนในชุมชนที่ไม่ใช้มุ่งเน้นแต่การสร้างผลกำไรแต่เน้นการเกิดประโยชน์กับชุมชนและสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยในขณะเดียวกันก็สามารถแข่งขันด้านคุณภาพในการผลิตกับธุรกิจเอกชน ได้เป็นการประกอบการของชุมชน โดยชุมชนและเพื่อชุมชนตั้งแต่การระดมทุนต่างๆ ในการทำกิจการร่วมกัน การแบ่งปันผลประโยชน์ เกิดจากการใช้สิ่งที่มีในชุมชนอันประกอบด้วยทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางสิ่งแวดล้อม เพื่อการพึ่งตนเองและการเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน

ดังนั้นธุรกิจชุมชน หมายถึง กิจกรรมที่บุคคลหรือองค์กรในชุมชนมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของในกิจการร่วมกัน และช่วยกันดำเนินกิจการมีการเรียนรู้พร้อมทั้งการจัดการร่วมกัน เพื่อดำเนินการในการผลิต การแปรรูป การค้าขาย และการบริหาร ที่จะต้องสอดคล้องกับสังคม และวัฒนธรรมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน อันจะนำไปสู่ชีวิต และความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของคนในชุมชน เพื่อที่จะให้ชุมชนและคนในชุมชนสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ โดยไม่ต้องเป็นภาระต่อสังคม ทั้งนี้ธุรกิจชุมชนนั้น ต้องได้รับการสนับสนุน และการแนะนำในสิ่งที่ควรจะทำดำเนินการ เพื่อความอยู่รอดของธุรกิจชุมชนจากหน่วยงานของรัฐบาล ที่ต้องมีส่วนร่วมในการให้คำแนะนำและให้การ

สนับสนุนธุรกิจชุมชน อีกทั้งการติดตามผลของการแนะนำ และต้องได้รับการสนับสนุน จากผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งหน่วยงานรัฐบาลต้องมีการดำเนินการทุกระยะด้วย เพื่อความอยู่รอดของธุรกิจชุมชนที่ได้ดำเนินกิจการโดยคนในชุมชนที่ได้ร่วมมือการจัดทำขึ้นตามความสามารถของคนในชุมชน อันเกิดจากความรู้ในรูปแบบของภูมิปัญญาชาวบ้าน อันควรแก่การอนุรักษ์ ให้คงอยู่คู่กับการดำรงชีวิตของคนในชุมชนสืบไป

ทฤษฎีความรู้

บุญมี แท่นแก้ว (2543) ได้กล่าวถึง ทฤษฎีความรู้ (Cognitive Field Theory) ที่เป็นของโคเลอร์ (Kohler) นักจิตวิทยาว่าเป็นพฤติกรรมหรือการกระทำของบุคคลนั้น ที่เกิดจากความต้องการภายในจิตใจได้สำนึกของแต่ละบุคคล และมีสิ่งแวดล้อม เป็นแรงช่วยทำให้เกิดกระบวนการคิดและความอยากรู้ ในสิ่งที่ตนต้องการ ฉะนั้นผู้สอน จึงควรที่จะต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียน ต้องศึกษาหาความรู้ตามความสนใจและความต้องการของตัวผู้เรียนหากแต่จะต้องอยู่ภายใต้การช่วยเหลือจากผู้สอน ที่การเปิดโอกาสให้กับผู้เรียน ได้แสดงความรู้ความสามารถของตนเอง ในการเรียนรู้ และการสร้างสรรค์ผลงานก็จะทำให้เป็นการสนับสนุนให้ผู้เรียนได้รู้จักการเรียนรู้และการสร้างสรรค์ผลงานที่มีประโยชน์ต่อสังคมและต่อส่วนรวมได้อย่างมีคุณค่า ซึ่งมีหลักการ คือ

1. การสอนอย่างมีจุดมุ่งหมาย (Purpose) ได้แก่ การสอนที่มุ่งหวังให้ผู้เรียนรู้จักการตั้งจุดมุ่งหมายในการศึกษา และเห็นประโยชน์ที่จะทำการศึกษาให้สำเร็จ เช่น การสอนแบบค้นคว้าด้วยตนเอง การเสนอหลักการ (Principle) และแนวทางการแก้ปัญหา (Problem Solving)
2. การสอนให้ผู้รู้จักตัดสินใจ (Decision Making) ได้แก่ การสอนเพื่อที่จะให้ผู้เรียนรู้จักการแก้ปัญหาด้วยตนเอง โดยการส่งเสริมให้คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น
3. การสอนให้เกิดความเข้าใจ (Insight) ได้แก่ การสอนให้ผู้เรียนรู้จักการจัดรูปแบบระเบียบของประสบการณ์ ทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจในการเชื่อมโยงประสบการณ์เก่า และใหม่ ซึ่งจะเป็นหนทางที่ทำให้สามารถคิดแก้ปัญหาเองได้
4. การสอนให้ผู้รู้จักคิดคำนึง (Life Space) ได้แก่ การสอนที่จะทำให้เกิดความเข้าใจกันระหว่างผู้สอนและผู้เรียนในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งซึ่งผู้สอนจะต้องสร้างสัมพันธภาพให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนแต่ละคนในสถานการณ์นั้นเพื่อที่ว่าผู้เรียนเองก็จะได้เกิดความสนใจและการเอาใจใส่กิจกรรมการสอนมากยิ่งขึ้น
5. การสอนโดยการจัดเค้าโครง (Structure) ได้แก่ การรู้จักทำการจัดเรียงลำดับเนื้อหาในการเรียนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่องกันจากความรู้พื้นฐานไปสู่ความรู้ที่ยากขึ้นต่อไป และยังเป็นการเรียนรู้ที่มีจุดมุ่งหมายอีกด้วย

ทฤษฎีการผลิต

พรพิมล สันติมณีรัตน์ (2545) ได้กล่าวถึง ทฤษฎีการผลิต ที่เป็นการศึกษาเกี่ยวกับ เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ ที่ใช้ในการผลิต (Input) และปริมาณที่ได้รับ (Output) ซึ่ง ทฤษฎีนี้จะช่วยอธิบายให้เราเข้าใจเกี่ยวกับ ต้นทุนการผลิตชนิดต่างๆ การวิเคราะห์ปัญหา ทางด้านการจัดสรรปัจจัยการผลิตเพื่อใช้ในการผลิตสินค้าและบริการ ดังนี้

การผลิต (Production) หมายถึง การที่จะนำทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดนั้นมาทำการสร้างเป็นสินค้าและบริการให้ผู้บริโภคได้รับความพอใจในการบริโภคสินค้าและบริการ

ปัจจัยการผลิต (Factor of Production) หมายถึง ทรัพยากรต่างๆ ที่จะต้องใช้ในการผลิตสินค้าและบริการ ซึ่งปัจจัยการผลิตแบ่งได้เป็นที่ดิน ทุน แรงงาน และผู้ประกอบการ ในการผลิตของผู้ผลิตจะเลือกใช้ปัจจัยที่ได้ประสิทธิภาพสูงสุด เสียต้นทุนต่ำสุด

วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน (2542) กล่าวถึง ทฤษฎีการผลิต หมายถึง การศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ใช้ในการผลิต (Input) และผลผลิตที่สามารถทำผลิตออกมาได้ (Output) การแสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ใช้ในการผลิตต่างๆ และจำนวนผลผลิตที่เกิดขึ้นจากปัจจัยที่ใช้ในการผลิตนั้น บางครั้งความสัมพันธ์ของการผลิตก็ขึ้นอยู่กับเทคนิค และเทคโนโลยีการที่ใช้ในการผลิต

ประพันธ์ เศวตนันท์ และไพศาล เล็กอุทัย (2540) กล่าวถึง ทฤษฎีการผลิต ดังนี้คือ การแสดงความสัมพันธ์ระหว่างผลผลิตกับปัจจัยการผลิตที่ใช้ในกระบวนการผลิตและผู้ผลิตใช้ปัจจัยใดจึงเหมาะสมในแต่ละลักษณะเป็นอย่างไรทำให้ทราบถึงผลตอบแทนจากการผลิต ในการเลือกขั้นตอนการผลิตที่เหมาะสม ซึ่งเป็นพื้นฐานในการศึกษาด้านทุนการผลิต

ความรู้เกี่ยวกับเรื่องนก

กมล โกมลผลิน (2545) นกเป็นสัตว์ที่สวยงาม น่ารักมีความสามารถพิเศษเหนือกว่า สัตว์หลายชนิด เช่น นกส่วนใหญ่มีปีกบินได้ นอกจากนั้นยังว่ายน้ำ ดำน้ำ และวิ่งได้รวดเร็วด้วย จากการเคลื่อนที่อย่างอิสระทำให้นกเป็นสัตว์ที่เราสามารถสังเกตเห็นได้ง่าย และทั่วไป และในสภาพธรรมชาติลักษณะต่างๆ เมื่อเปรียบเทียบกับสัตว์ป่าชนิดอื่นๆ

นอกจากนี้ นกยังเป็นตัวบ่งชี้ถึงความเป็นไปในธรรมชาติ เช่น ฤดูกาล สภาพแวดล้อม เช่น เมื่อฤดูหนาวเริ่มต้นในเดือนตุลาคมจนถึงเดือนมีนาคม จะมองเห็นนกบางชนิดที่แปลกหน้า และไม่ค่อยคุ้นเคยที่เรียกว่า นกย้ายถิ่นในฤดูหนาว (Winter visitors) บินมาอาศัยอยู่ระแวกบ้าน และบริเวณที่ต่างๆ เช่น นกอีเสือสีน้ำตาล (Brown Shrike) นกนางแอ่นบ้าน (Barn Swallow) เมื่อถึงต้นฤดูหนาว และนกจับแมลงอกแดง (Red-breasted Flycatcher) นกย้ายถิ่นเหล่านี้ เป็น

สัญลักษณ์ความหนาแน่นที่กำลังเคลื่อนลงมาจากรอบของทวีปเอเชียก็จะไม่พบ นกเหล่านี้ในปลายฤดูร้อน หรือในต้นฤดูฝน ส่วนนกที่ต้องทำรังวางไข่ และพบตลอดในทุกฤดูกาลเรียกว่า นกประจำถิ่น (Residents) เมื่อใดที่เห็นนกน้ำ เช่น นกอีโก้ง หรือฝูงเป็ดแดงบินมุ่งหน้าไปทางทิศใต้ ซึ่งหมายถึง การมีแหล่งน้ำอันอุดมสมบูรณ์อยู่ในทิศนั้น นกเงือกเป็นนกขนาดใหญ่ต้องทำรังในโพรงไม้ขนาดใหญ่ และการที่จะได้พบเห็นนกเงือกในป่า หมายถึงป่ายังมีความสมบูรณ์ต้องมีต้นไม้ใหญ่ และมีพื้นที่กว้างใหญ่ พอควรแก่ฝูงนกเงือกที่จะอาศัยได้

นก ที่บินได้สูงที่สุดคือ ห่านบินได้สูงกว่า 29,000 ฟุต ที่เคยพบเห็นว่า นกคอนดอร์ (condor) ในอเมริกาใต้ บินชนกับเครื่องบินที่บินอยู่สูง 20,000 ฟุต นกโดยทั่วๆ ไปบินไม่สูงเกินกว่า 3,000 ฟุต นกมักบินต่ำกว่าเมฆที่ลอยอยู่ต่ำสุด จะไม่บินสูงขึ้นไปมากกว่านั้น นกบางชนิดมีปีกเล็กมากนกที่บินไม่ได้เหล่านี้ เคลื่อนที่โดยวิ่ง หรือเดินไปบนพื้นดิน ซึ่งได้อาศัยการกระพือปีกเพื่อเป็นการช่วยพยุงลำตัวขณะวิ่ง นกที่บินไม่ได้บางชนิด วิ่งได้เร็วมาก เช่น นกกระจอกเทศ โดยทั่วไป นกมีอายุยืนประมาณ 5 ถึงกว่า 50 ปี นกที่อายุยืนที่สุดคือ นกราวน (raven) อายุยืนกว่า 69 ปี นกแก้วมาคอว์ (macaw) อายุยืนน้อยกว่านั้นเล็กน้อยประมาณ 64 ปี นก เป็นนักเดินทางที่เก่ง เดินทางได้ไกลที่สุด และเก่งที่สุดได้แก่ นกนางนวลแกลบ แห่งขั้วโลกเหนือ ในฤดูหนาวจะบินไปอยู่ขั้วโลกใต้ และกลับถิ่นเดิม ในรอบหนึ่งปี ต้องบินอพยพ เป็นระยะทางไกลถึง 22,000 ไมล์

นกโลกมีอยู่ประมาณ 8,600 ชนิด อาศัยอยู่ทั่วทุกหนทุกแห่ง เฉพาะในประเทศไทยมี 830 ชนิด ที่มีถิ่นฐานอยู่ในภาคใต้ ของประเทศไทย ในเขตกรุงเทพมหานคร มี นก อยู่ประมาณ 200 ชนิด นักวิทยาศาสตร์เชื่อว่า นก ได้เกิดขึ้นมาบนโลกนี้นานกว่า 150 ล้านปีมาแล้ว มีวิวัฒนาการมาจากสัตว์เลื้อยคลานเห็นได้จากการที่หน้าแข้งของนกยังคงมีเกล็ดคล้ายเกล็ดของกิ้งก่า การที่นกออกลูกเป็นไข่เช่นเดียวกับสัตว์เลื้อยคลาน แต่นกเจริญกว่า เพราะนกทำรัง ออกไข่ กกไข่ และเลี้ยงดูลูกอ่อน สัตว์เลื้อยคลานไม่ทำเช่นนั้น นกมีหลายชนิด นกบางชนิดมีตัวเล็ก แทบจะกำไว้ในมือได้ แต่บางชนิดก็มีขนาดใหญ่กว่านั้นหลายสิบเท่า นก ที่เล็กที่สุด ได้แก่ นกฮัมมิง (bee hummingbird) ซึ่งเป็นนกพื้นเมืองของคิวบา มีลำตัวยาวประมาณสองนิ้ว หนักเพียงเศษหนึ่งส่วนสิบออนซ์ ส่วน นกกระจอกเทศ ได้ชื่อว่าเป็นนกที่ใหญ่ที่สุดในโลก อาจสูงได้ถึง 8 ฟุต และมีน้ำหนัก 300 ปอนด์ นกส่วนมากจะมีรูปร่างเพรียว มีหัวแหลมท้ายแหลม มีปีกสองปีก บินได้ และปีกของนกแต่ละชนิดมีความยาวแตกต่างกัน นกที่มีปีกยาวที่สุดได้แก่ นกอัลบาทรอส (albatross) ซึ่งเป็นนกทะเลชนิดหนึ่ง อาศัยอยู่ในมหาสมุทรในซีกโลกภาคใต้ เมื่อเหยียดปีกออกเต็มที่แล้ว วัดจากปลายปีกด้านหนึ่ง จรดที่ปลายปีกของอีกด้านหนึ่ง อาจยาวได้ถึง 12 ฟุต ซึ่งนกอัลบาทรอส อาจจะกางปีก บินร่อนอยู่ในอากาศได้นานหลายชั่วโมงทีเดียวแต่ไม่ใช่ นกที่บินเร็วที่สุด การที่นกจะบินเร็วหรือบินช้าขึ้นอยู่กับความแข็งแรงของกล้ามเนื้อที่หน้าอกและอัตราการกระพือปีกของ นก ที่บินได้เร็วมากที่สุด ได้แก่ นกเหยี่ยว นกอินทรี บางชนิดก็จะสามารถบิน ได้เร็วถึง 180 ไมล์ต่อชั่วโมง ซึ่งเป็น นกที่บินเร็วที่สุด นกนางแอ่นจะบินได้ 60 - 70 ไมล์ต่อชั่วโมง

ความรู้เกี่ยวกับเรื่องไม้

ปณิศา ทางทอง (2545) ไม้มงคล ที่ใช้ในพิธีวางศิลาฤกษ์ ใช้ในการขึ้นบ้านใหม่ โดยทั่วไปก่อนทำการก่อสร้างอาคารบ้านเรือนมักจะนิยมทำพิธีวางศิลาฤกษ์เพื่อเป็นการสร้างความเป็นสิริมงคลของผู้อยู่อาศัย โดยการใช้ต้นไม้มงคล 9 ชนิด ปักกับพื้นดิน ต้นไม้มงคลทั้ง 9 ชนิดนี้จะมีชื่อเป็นมงคล หรือ เรียกว่า มงคลนามได้แก่

1. ต้นราชพฤกษ์ หมายถึง ความเป็นยิ่งใหญ่และการมีอำนาจวาสนา
2. ต้นขนุน หมายถึง หนุนให้ดีขึ้นร่ำรวยขึ้น ทำอะไรจะมีผู้ให้การเกื้อหนุน
3. ต้นชัยพฤกษ์ หมายถึง การมีโชคมีชัย การมีชัยชนะ
4. ต้นทองหลาง หมายถึง การมีเงินมีทองไหลเข้ามาอย่างมากมาย
5. ต้นไผ่สีสุก หมายถึง มีความสุข ความเจริญ ความมั่นคง
6. ต้นทรงบาดาล หมายถึง ความมั่นคง หรือทำให้บ้านมั่นคงแข็งแรง
7. ต้นสัก หมายถึง ความมีศักดิ์ศรี ความมีเกียรติ
8. ต้นพะยุง หมายถึง การพยุงฐานะให้ดีขึ้น
9. ต้นกันเกรา หมายถึง ป้องกันภัยอันตรายต่าง ๆ

ไม้มงคลที่คนโบราณมีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องไม้มีความเชื่อที่น่าสนใจ ซึ่งไม้มงคลนิยมนำมาใช้เวลาที่สร้างอาคารบ้านเรือนโดยก่อนที่จะทำการก่อสร้างอาคารบ้านเรือนนั้นก็จะมีการนำไม้มงคลมาดอกกันหลุมที่เป็นฐานรากของอาคารบ้านเรือน เพื่อที่จะช่วยในการสร้างให้มีความเป็นสิริมงคลให้ผู้อยู่อาศัย ซึ่งมีไม้มงคลนิยมนำมาใช้นั้นมี 11 ชนิด โดยที่แต่ละชนิดจะตัดเป็นท่อนและเส้นผ่าศูนย์กลาง 1 นิ้ว ยาวประมาณ 8 นิ้ว สำหรับดอกลงที่กันหลุมอาคาร ได้แก่

1. ไม้ชัยพฤกษ์ หมายถึง การเกิดโชคชัย
2. ไม้สัก หมายถึง ทำให้เกิดยศศักดิ์
3. ไม้พยุง หมายถึง ช่วยพยุงฐานะให้สูงขึ้น
4. ไม้ราชพฤกษ์ หมายถึง ทำให้เกิดสง่าราศี
5. ไม้ขนุน หมายถึง การให้มีผู้ช่วยเหลือเกื้อกูล
6. ไม้ทองหลาง หมายถึง ทำให้ร่ำรวยมีทอง
7. ไม้รัก หมายถึง ทำให้มีความรัก
8. ไม้กันเกรา หมายถึง ช่วยป้องกันอันตราย
9. ไม้ناع หมายถึง การช่วยให้เกิดมีนาก
10. ไม้กันชา หมายถึง การช่วยให้เกิดความขยันทำมาหากิน
11. ไม้ไผ่สีสุก หมายถึง การให้เกิดความมั่งมีศรีสุข

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานหัตถกรรม แกะสลักไม้ไผ่ หรือ เหน้าไม้ไผ่แกะสลัก

รูปที่ 2.1 รูปแกะสลักไม้ไผ่ หรือเหน้าไม้ไผ่แกะสลัก
ที่มา : สำนักส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมพัฒนาชุมชน

งานหัตถกรรม แกะสลักไม้ไผ่ หรือเหน้าไม้ไผ่แกะสลัก (สำนักส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมพัฒนาชุมชน. 2548 : 84) ไม้ไผ่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ทั้งหมด แม้แต่ต่อไม้ไผ่ที่เคยไร้ค่าได้ถูกนำมาใช้งานจนกลายเป็นเศรษฐกิจชุมชนที่น่าสนใจโดยการริเริ่มของนายประยงค์ เข็มมณีและนายเฉลิม จิตรตรง ตั้งเรือนอยู่หมู่ที่ 3 ตำบล หินดั่ง อำเภอเมือง จังหวัด นครนายก มีความคิดขุดต่อไม้ไผ่ที่หมดอายุขึ้นมาวางขาย ต่อมาในปี พ.ศ. 2531 นายมานพ แหยมเพ็ญ ได้นำเหน้าไม้ไผ่แกะสลักเป็นรูปหน้าคนแก่ แปะยิ้ม หน้าตุ หน้าตลก หน้าคนจีน (เลียนแบบตามสามก๊ก) หน้าคนฝรั่งและหน้าอินเดียแดง ซึ่งถือเป็นเอกลักษณ์ของงานแกะสลักเหน้าไม้ไผ่ของบ้านนางรอง โดยการนำของนายประยงค์ เข็มมณี และนายเฉลิม จิตรตรง ได้เป็นที่รู้จักมากในปัจจุบันและเป็นที่ต้องการของชาวต่างชาติสลักเหน้าไม้ไผ่นั้น มีจุดเด่นผลิตภัณฑ์อยู่ที่มีความคิดสร้างสรรค์ และมีฝีมือปราณีต ซึ่งมีขั้นตอนกระบวนการผลิต ดังนี้

- (1) เลือกไม้ไผ่ที่มีอายุประมาณ 3 ปี
- (2) เตรียมอุปกรณ์ เช่น สิ่ว ค้อน ขวาน มีด
- (3) นำไม้ไผ่ไปซุบสารกันแมลง และผึ่งให้แห้ง ประมาณ 6 เดือน
- (4) นำมาออกแบบตามต้องการ แล้วฉลุลายตามที่ต้องการแบบไว้
- (5) ขัดชิ้นงานด้วยกระดาษทราย ตกแต่งให้เรียบร้อย
- (6) ซุบน้ำยากันมอดอีกครั้ง ผึ่งให้แห้ง
- (7) ทาน้ำมันวานิชดำผสมเทียนและน้ำมันสน
- (8) บันด้วยแปรงบั้นสี
- (9) ติดตั้งอุปกรณ์ไฟฟ้า พร้อมจำหน่าย

2. งานหัตถกรรมโคมไฟไม้ไผ่ลายไทย

รูปที่ 2.2

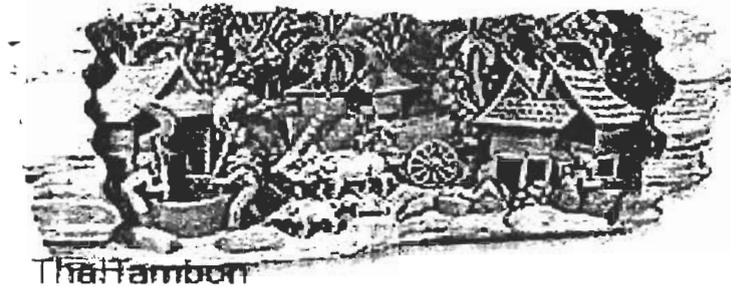
รูปที่ 2.2 รูปโคมไฟไม้ไผ่ลายไทย

ที่มา : สำนักส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมพัฒนาชุมชน

งานหัตถกรรมโคมไฟไม้ไผ่ลายไทย (สำนักส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมพัฒนาชุมชน. 2548 : www.cdd.go.th) เป็นผลงานของกลุ่มอาชีพหัตถกรรมบ้านโพธิ์ มีสมาชิก 10 คน ตั้งอยู่เลขที่ 27/1 หมู่ที่ 4 ตำบลคลองควาย อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี ประธานกลุ่ม นายนิคม อรุณรัตน์ อายุ 34 ปี เดิมทำผลิตภัณฑ์ เพื่อทำการตกแต่งร้านค้าของกลุ่ม เป็นรูปแบบดอกบัว เป็นสัญลักษณ์จังหวัดต่อมาผลิตขายเป็นรูปแบบภาพลายไทยโดยการใช้สีโปรงแสงและได้มีการพัฒนาเป็นการผลิตเป็นรูปแบบสากลเพิ่มขึ้นมาจุดเด่นของผลิตภัณฑ์เป็นรูปแบบลายไทยมีหลากหลายรูปแบบ โดยเน้นความเป็นรูปแบบไทยๆ และรูปแบบสากล กระบวนการผลิต ดังนี้

- (1) นำไม้ไผ่ แชน้ำยากันแมลง
- (2) อบไม้ไผ่
- (3) ปอกเปลือกไม้ไผ่
- (4) ชัดผิวไม้
- (5) เขียนลายไทย
- (6) ฉลุลาย
- (7) ทาน้ำยากันแมลง และเช็อรา
- (8) ทาสี
- (9) ตกแต่ง
- (10) ฟันน้ำยารักษาเนื้อไม้
- (11) ประกอบชุดไฟ

3. งานหัตถกรรม ไม้แกะสลักล้านนา

รูปที่ 2.3 รูปไม้แกะสลักล้านนา

ที่มา : สำนักส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมพัฒนาชุมชน

งานหัตถกรรม ไม้แกะสลักล้านนา (สำนักส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมพัฒนาชุมชน. 2548 : 125) จุดเริ่มต้นของงานแกะสลักไม้ล้านนา เริ่มจากนายสมาน มาน้อย มีพื้นเพเป็นคนบ้านปู่ก้า อาชีพทำไร่มาก่อนหลังจากได้ไปเรียนรู้อีกหัตถการแกะสลักไม้กับ นายคำอ้าย เดชดวงดา ครูสอนที่อำเภอ เชียงดาว ซึ่งเมื่อจบหลักสูตรก็เหลือเพียงไม่กี่คน ซึ่งหนึ่งในนั้นคือ สะล่าสมาน และได้ยึดอาชีพแกะสลักไม้เป็นอาชีพเสริม

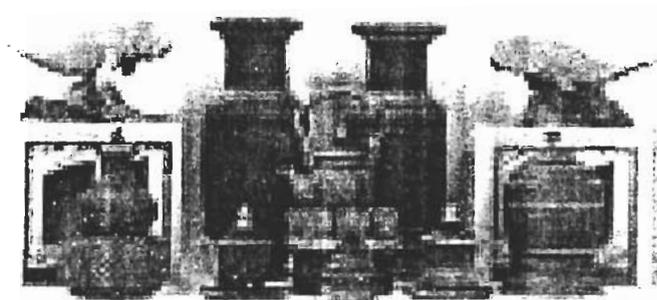
การแกะสลักในช่วงแรกๆ ไม่มีรูปแบบที่ตายตัว ภายหลังจากผลงานเหล่านั้น เริ่มที่จะขายไม่ออกประมาณ 10 กว่าปีที่ผ่านมานี้ การวางรูปแบบ ของการพัฒนาให้มีรูปทรง เรื่องราว และอารมณ์ที่นำมาแกะสลักบนแผ่นไม้จนในปัจจุบันผลงานเริ่มมีความละเอียดละออมากขึ้นเป็นลำดับความอ่อนช้อย สะท้อนอารมณ์ของงานศิลปะมีมากขึ้น โดยทั่วไปการแกะสลักไม้ในล้านนา จำแนกออกมาได้ 2 ลักษณะ คือ

งานแกะสลักแบบลอยตัว

งานแกะสลักแบบภาพนูนในเนื้อไม้

ชิ้นงานแกะสลักไม้ล้านนาเป็นงานศิลปะที่นำเอาวิถีชีวิตของคนในชนบทและบริบทที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตการทำมาหากิน สัตว์ ในวิถีชีวิตพื้นบ้าน เช่น ช้าง วัว ควาย สุนัข ซึ่งรวมถึงความเชื่อทางวัฒนธรรมและพิธีกรรมต่างๆ อันเป็นเอกลักษณ์ที่ปรากฏอยู่ในงานศิลปะ นั้นๆ จะมีความโดดเด่นในความเป็นล้านนา ซึ่งเกิดจากภูมิปัญญาชาวบ้านที่รู้จักการนำเอาวิถีชีวิตของคนในภูมิภาคล้านนา นำมาเสนอเป็นผลงานด้านศิลปะการแกะสลักไม้

4. งานหัตถกรรม ไม้เทพธำโร

รูปที่ 2.4 รูปไม้เทพธำโร

ที่มา : สำนักส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมพัฒนาชุมชน

งานหัตถกรรม ไม้เทพธำโร (สำนักส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมพัฒนาชุมชน. 2548 : www.cdd.go.th) เป็นผลงานของกลุ่มเยาวชนต่อต้านยาเสพติดตำบล เขากอบ อำเภอ ห้วยยอด จังหวัด ตรัง จำนวนสมาชิก 58 คน ที่อยู่ 78/1 หมู่ที่ 1 ตำบล เขากอบ อำเภอ ห้วยยอดจังหวัด ตรัง ประธานกลุ่ม ชื่อเรวัฒน์ ปานทน อายุ 30 ปี

เนื่องจากรากไม้เทพธำโร มีมากในจังหวัดตรัง ซึ่งได้มีการตัดทิ้งในสมัยปลูกยางพาราไม้เทพธำโรเป็นไม้มีค่า และมีประโยชน์อย่างยิ่ง คือเป็นไม้สมุนไพรที่มีกลิ่นหอม ปลูก มอด จะไม่กินและถือเป็นไม้มงคลชนิดหนึ่งดังนั้นทางกลุ่มจึงได้ขุดรากไม้เทพธำโรมาใช้ประโยชน์ ดีกว่าปล่อยให้ชาวสวนเผาทิ้ง โดยการนำมาสร้างสรรค์ผลงานเป็นผลิตภัณฑ์รูปแบบต่าง ๆ ด้วยกรรมวิธีการแกะสลัก และวิธีกลึง เพื่อเป็นของที่ระลึก และนิยมใช้ประดับตกแต่งบ้านเรือน ซึ่งจุดเด่นของผลิตภัณฑ์ที่เนื้อไม้มีกลิ่นหอม และเป็นไม้มงคล เนื้อไม้จะช่วยในการป้องกันการรบกวนของปลวกและมอดได้ กระบวนการผลิต มีดังนี้

- (1) ขุดรากไม้เทพธำโร
- (2) ตัดเป็นชิ้น ขนาดที่ต้องการ
- (3) ใช้เครื่องกลึงไม้กลึงให้เป็นรูปแบบที่ต้องการ
- (4) นำมาเขียนลวดลาย ด้วยวิธีการใช้ความร้อน หรือใช้เครื่องมือแกะสลัก

เพื่อที่จะทำให้เป็นรูปแบบที่ต้องการ เช่น ปลาพะยูน

5. งานหัตถกรรม ศาลพระภูมิไม้สัก

รูปที่ 2.5 รูปศาลพระภูมิไม้สัก

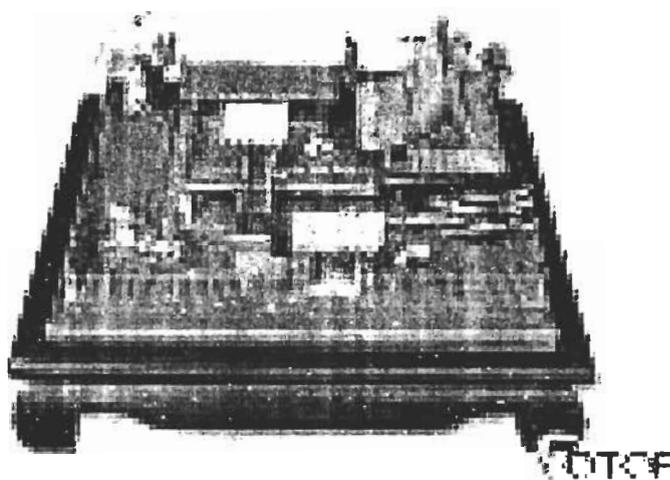
ที่มา : สำนักส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมพัฒนาชุมชน

งานหัตถกรรมศาลพระภูมิไม้สัก (สำนักส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมพัฒนาชุมชน. 2548 : www.cdd.go.th) เป็นผลงานของกลุ่มอาชีพ เรือนไทยพัฒนา มีสมาชิกจำนวน 10 คน ที่อยู่ 377 ซอยเจริญนคร 46 ตำบลบางลำภูล่าง อำเภอคลองสาน กรุงเทพมหานคร ประธานกลุ่มชื่อนายกิตติศักดิ์ ภูวสวัสดิ์ อายุ 39 ปี

สืบเนื่องมาจากเมื่อสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้มีการนำเศษไม้สัก ที่นำมาทำเป็นศาลหลังเล็ก ๆ ซึ่งเรียกว่า ศาลขวัญข้าว เพื่อบูชาพรแม่โพสพ ตามท้องไร่ท้องนาทั่วไป และต่อมาได้มีการปรับปรุงและพัฒนาดัดแปลงเป็นศาลหลังใหญ่ขึ้นซึ่งมีรูปแบบแตกต่างกันเพื่อใช้เป็นศาลพระภูมิ หรือศาลเจ้าที่และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีการแกะสลักรูปแบบต่าง ๆ ตามความต้องการของทางลูกค้าด้วยซึ่งจุดเด่นของผลิตภัณฑ์นั้นมีเอกลักษณ์ที่แสดงออกถึงความ เป็นไทย หากเป็นผลิตภัณฑ์ที่ทำจากไม้สักทองก็จะทำให้มีความคงทนถาวรยิ่งขึ้นและในขั้นตอนกระบวนการผลิตศาลพระภูมิไม้สักนั้น มีดังนี้

- (1) วัดขนาดเลือกไม้ทำโครง ทำเสา ให้มีสัดส่วนที่พอเหมาะ
- (2) เจาะรูและดอกเสากับโครง ตั้งเป็นตัวเรือนต่อซุ้มขึ้น ทำพื้นตกแต่งส่วนบน และทำการขึ้นจั่วออกไก่อ เหมือนบ้านเรือนไทย
- (3) ขัดด้วยกระดาษทราย ทาสี ทาน้ำมัน

6. งานหัตถกรรม บ้านเรือนไทยจำลอง

รูปที่ 2.6 รูปบ้านเรือนไทยจำลอง
ที่มา : สำนักส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมพัฒนาชุมชน

งานหัตถกรรม บ้านเรือนไทยจำลอง (สำนักส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมพัฒนาชุมชน. 2548 : www.cdd.go.th) เป็นผลงานกลุ่มประดิษฐ์บ้านเรือนไทย ตำบลบ้านพรึก อำเภอบ้านนาจังหวัดนครนายก มีจำนวนสมาชิก 18 คน ตั้งอยู่ที่ 432 หมู่ที่ 8 ตำบลบ้านพรึก อำเภอบ้านนาจังหวัดนครนายก ประธานกลุ่ม ชื่อนายชูชาติ จรุงจิตจรจรรยา อายุ 43 ปี

เมื่อปี 2540 เนื่องจากนายชูชาติ จรุงจิตจรจรรยา ถูกเลิกจ้างงานจึงกลับมาอยู่บ้านและคิดหางานทำที่ตนเองรักและถนัด ด้วยความผูกพันและรักบ้านเรือนไทย จึงทดลองออกแบบโดยการจำลองแบบ ทำให้มีขนาดเล็กใช้วัสดุที่มีในท้องถิ่น ซึ่งปรากฏว่าสามารถนำออกจำหน่ายได้ดี และเป็นที่ต้องการของตลาด จึงได้เกิดการรวมกลุ่มกันขึ้น ทั้งผู้ใหญ่ และเยาวชนในหมู่บ้านในการจัดทำบ้านเรือนไทยจำลองขึ้นมาได้นั้น จุดเด่นของผลิตภัณฑ์คือ มีความละเอียด ประณีต กระบวนการผลิต มีดังนี้

- (1) ออกแบบบ้านเรือนไทยในลักษณะต่างๆ
- (2) เตรียมวัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ
- (3) ตัดเศษไม้ตามแบบที่ออกไว้
- (4) ประกอบชิ้นส่วนตามแบบด้วยความประณีต
- (5) ตกแต่ง รายละเอียดปลีกย่อย

7. งานหัตถกรรม กรงนกเขา

รูปที่ 2.7 รูปกรงนกเขา

ที่มา : สำนักส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมพัฒนาชุมชน

งานหัตถกรรม กรงนกเขา (สำนักส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมพัฒนาชุมชน. 2548 : 157)บ้านหัวดินเหนียว หมู่ที่ 8 ตำบลปลาซิง อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ได้มีการทำ กรงนกเขา ชาวใช้ไม้ไผ่สีสุกหรือไม้ไผ่ดงลำเดี่ยวมาผ่าเป็นซี่มีลักษณะกรงด้านบนจะเรียวด้านล่างกว้าง คล้ายๆ รูปทรงกรวยคว่ำ ซี่กรงจะมีขนาดใหญ่ หยาบไม้ละเอียดใช้เชือกผูกซี่กรงให้เป็นระเบียบ ภายในกรงวางกะลามะพร้าวไว้เป็นที่ใส่อาหารและน้ำใช้ผ้าขาวม้าคลุมปิดเป็นหลังคาป้องกันแดดกันฝน เป็นการทำไว้ใช้ในครัวเรือนเท่านั้น

เมื่อปี 2517 ในหมู่บ้านมีการจัดตั้งกลุ่มผลิตกรงนกเขาชาว พัฒนารูปแบบกรงนก จากเดิมให้มีรูปแบบที่ทันสมัย โดยใช้อุปกรณ์ประกอบด้วยหวาย ไม้ไผ่ ไม้มะม่วง เชือกไนลอน และกาวลาเท็กซ์ หวานิยมใช้หวายหิน หวายแสบม้า หวายขม สำหรับทำเป็นตัวโครง ไม้ไผ่สีสุก หรือไม้ไผ่ดงทำเป็นซี่กรงนก ไม้มะม่วง ซึ่งหาง่ายในท้องถิ่นใช้ทำเป็นส่วนหัวกรง ดบแต่งภายใน กรงด้วยแก้วน้ำเซรามิค ที่ใส่อาหารเซรามิค ผ้าที่ใช้ปกคลุมกรงนก เพื่อป้องกันแดดกันฝนและมีการตัดเย็บและประดับลวดลายให้มีความสวยงาม ประณีต ละเอียด ที่สำคัญในการทำกรงนกเขา คือการเตรียมและการคัดเลือกไม้ไผ่ขนาดประมาณ 22 นิ้ว รมควันแล้วเกลาให้กลมขนาดความ ยาวประมาณ 12 เซนติเมตรเป็นวัตถุดิบที่ใช้ต่อการผลิตกรงนก 1 ใบ

กลุ่มผลิตกรงนกเขายบ้านหัวดินเหนียว ได้มีการสืบทอดกรรมวิธีการผลิต กรงนกเขา จากบรรพบุรุษมาจนถึงรุ่นลูกหลาน ซึ่งปัจจุบันนับได้เป็นรุ่นที่ 4 แล้ว เป็นการผลิต เพื่อจำหน่าย ทั้งในประเทศ และต่างประเทศ เช่น มาเลเซีย อินโดนีเซีย สิงคโปร์ และบรูไน

8. งานหัตถกรรม แจกันจักสานไม้ไผ่หุ้มเซรามิค

๑๓๓๑๖

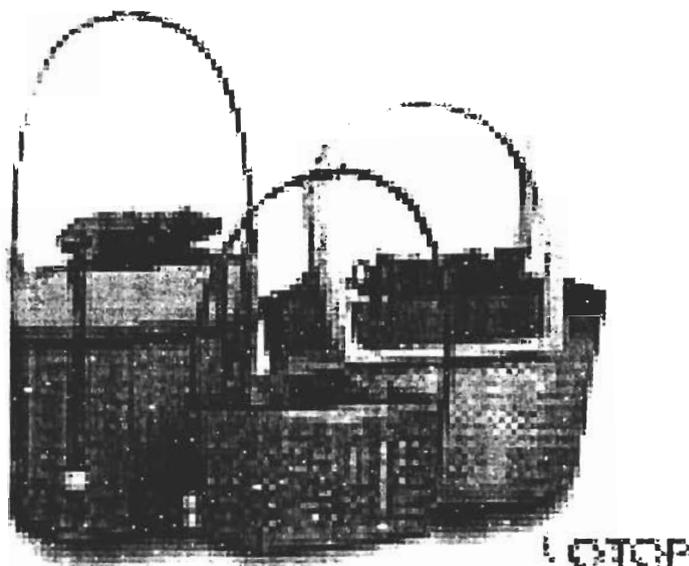
รูปที่ 2.8 รูปแจกันจักสานไม้ไผ่หุ้มเซรามิค
ที่มา : สำนักส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมพัฒนาชุมชน

ดำเนินงานหัตถกรรม แจกันจักสาน ไม้ไผ่หุ้มเซรามิค (สำนักส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมพัฒนาชุมชน. 2548 : www.cdd.go.th) ก็เป็นการสร้างสรรค์ผลงานของ กลุ่มส่งเสริมอาชีพ จักสานไม้ไผ่ ตำบลหนองปรือ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ซึ่งมีจำนวนสมาชิก 30 คน ที่อยู่ 52/2 หมู่ 2 ตำบลหนองปรือ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ซึ่งมีประธานกลุ่มชื่อนางสาวอัญชัน รอดทอง อายุ 40 ปี

งานแจกันจักสานไม้ไผ่หุ้มเซรามิคนั้นเป็นงานจักสานที่เริ่มทำกันภายในครอบครัว โดยมีคุณพ่อและคุณแม่เป็นผู้ริเริ่ม อีกทั้งพยายามปลูกฝังให้ลูกๆ เกิดความชำนาญในการจักสาน และในเวลาต่อมาลูกๆ ได้เกิดมีแนวความคิดในการพัฒนางานจักสานแบบเดิมๆ จากงานที่หยายนั้นมาเป็นงานแจกันจักสานไม้ไผ่หุ้มเซรามิค เพื่อให้มีรูปแบบลายดอกที่ดูสวยงามประณีต จนได้รับความนิยมจากลูกค้าที่ชื่นชอบในงานหัตถกรรมแจกัน จักสานไม้ไผ่หุ้มเซรามิค ซึ่งทำให้การผลิตงานหัตถกรรมแจกันจักสานไม้ไผ่หุ้มเซรามิคนั้นไม่ทันขายตามความต้องการของลูกค้า ซึ่งจุดเด่นของผลิตภัณฑ์แจกันจักสานไม้ไผ่หุ้มเซรามิค คือ ความสวยงาม ฝีมือการทำประณีต มีความคงทน สีไม่ลอก และแข็งแรงกระบวนการผลิต มีดังนี้

- (1) นำไม้ไผ่มาจักดอก ทำเป็นเส้นเล็ก
- (2) ย้อมสีตามความต้องการ
- (3) นำมาสานหุ้มเซรามิค

9. งานหัตถกรรม กระเป๋ามั้ยไผ่

รูปที่ 2.9 รูปกระเป๋ามั้ยไผ่

ที่มา : สำนักส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมพัฒนาชุมชน

ดำเนินงานหัตถกรรม กระเป๋ามั้ยไผ่ (สำนักส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมพัฒนาชุมชน. 2548 : www.cdd.go.th) เป็นผลงานกลุ่มส่งเสริมอาชีพสร้างหลวงดำบลหมากแข้ง อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี มีจำนวนสมาชิก 20 คน ตั้งอยู่ที่ 13/26 ตำบลหมากแข้ง อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ประธานกลุ่มชื่อนางศุภลักษณ์ แซ่ตั้ง อายุ 44 ปี ที่ต้องการให้คนในชุมชน สามารถสร้างอาชีพเสริมและสร้างรายได้ให้กับครอบครัวเพื่อความ เป็นอยู่ที่ดีขึ้นของครอบครัวและทำการสร้างสรรค์ผลงานที่มีคุณค่า ซึ่งสามารถใช้ประโยชน์ได้ตามความต้องการของลูกค้า

สมัยก่อนคนแก่เฒ่าในหมู่บ้านที่มีฝีมือในการจักสานได้นำไม้ไผ่มาจักสานตะกร้า กระติบข้าวและอื่นๆ ซึ่งได้ใช้ต่อมาจนถึงปัจจุบัน และได้ทำการแปรรูปจากรูปแบบเดิมๆ มาเป็น กระเป๋าและกล่องอเนกประสงค์ และจุดเด่นของผลิตภัณฑ์กระเป๋ามั้ยไผ่ก็คือ คงทน แข็งแรง ซึ่งกระบวนการขั้นตอนการผลิต มีดังนี้

- (1) นำไม้ไผ่มาจักสานให้เป็นเส้นเล็กๆ
- (2) แล้วย้อมสีด้วยเปลือกไม้
- (3) นำมาสานให้เป็นรูปต่างๆ ตามแบบที่ต้องการ

เนื่องจากชุมชนเป็นเพียงกลุ่มคนเล็กๆ ที่รวมตัวกันเพื่อทำกิจกรรมหรือธุรกิจร่วมกันโดยเกิดจากภูมิปัญญาชาวบ้านถ้าหากได้รับการสนับสนุนหรือการแนะนำจากหน่วยงานภาครัฐก็จะทำให้เกิดการขยายผล และการพัฒนาฝีมือในการผลิตผลงานออกมาได้อย่างมีประสิทธิภาพและการยอมรับให้เพิ่มมากขึ้นคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนก็จะดีขึ้นและไม่เป็นภาระของสังคมต่อไปในอนาคต

จากการที่ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับ กระบวนการ การผลิต ผลิตภัณฑ์นมไม้ กรณีศึกษา ผลิตภัณฑ์นมไม้ ของชุมชนซอยโรงน้ำแข็ง เขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยเห็นว่าความรู้ที่นายกอก ทองมูล ใช้ในการดำเนินเกี่ยวกับการผลิตหัตถกรรมนมไม้ นั้นเป็นการจัดการความรู้ในรูปแบบวิถีของชาวบ้าน หมายถึง ความรู้ที่นายกอก ทองมูล สร้างขึ้นมาเอง หรือเกิดจากการทดลองทำด้วยตนเอง อันเป็นความรู้ที่ชาวบ้านเข้าใจได้ทำตามได้ และสามารถถ่ายทอดสิ่งที่ตนมีอยู่ให้กับผู้อื่นได้รับรู้ และสามารถปฏิบัติตามได้ เป็นความรู้ที่ออกมาจากความสามารถของตัว ซึ่งการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงของ นายกอก ทองมูล ที่เป็นวิถีแห่งการเรียนรู้ของคนในชุมชน เป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงจากการได้ทดลองทำจริงและดำเนินการตามวัฒนธรรม รวมทั้งการถ่ายทอดความรู้ของสังคมไทยในแบบดั้งเดิมอาจจะเป็นการถ่ายทอดความรู้จากคนรุ่นหนึ่งไปอีกรุ่นหนึ่ง ดังนั้นการดำรงอยู่ได้ของงานหัตถกรรมนมไม้ ของชุมชนซอยโรงน้ำแข็งนั้น ต้องอาศัยองค์ความรู้ที่ใช้ในการผลิตหัตถกรรมนมไม้ รวมถึงกระบวนการผลิตหัตถกรรมนมไม้ และวิธีการถ่ายทอดความรู้ที่ใช้ในการผลิตหัตถกรรมนมไม้ นั้นก็นับได้ว่าเป็นมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ในอันที่จะเป็นการส่งผลให้การดำเนินงานของกลุ่มหัตถกรรมนมไม้ ของชุมชนซอยโรงน้ำแข็ง ดำเนินไปได้ด้วยดี โดยที่คนในชุมชนมีความสามัคคีและมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน เพื่อรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนให้คงอยู่และมีการสืบทอดกันต่อไปถ้าหากคนในชุมชนนั้นได้มองเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาที่เกิดขึ้นในชุมชนของตนและรู้จักการช่วยกันรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อให้คงอยู่คู่กับชุมชนของตนเองแล้ว ภูมิปัญญานั้นก็คงไม่สูญหาย หรือสูญสลายไปกับผู้ริเริ่มหรือผู้ที่เป็นผู้นำแนวความคิดอย่างแน่นอน